

Dam na de oorlog bevestigd is, niet zeker van. Volledig is het bepaald niet, want wij achten het uitgesloten dat niet menige rector magnificus duidelijk maakte dat *eerst* de zeshonderd in Vught opgesloten studenten in vrijheid gesteld moesten worden. Van Dam zal dan wel gezegd hebben dat hij goede hoop had dat binnenkort althans de meesten vrijgelaten zouden worden – en zowaar: ruim een week later, op 27 februari, werden (gelijk reeds vermeld) honderdvijftig studenten uit Vught ontslagen, allen hervormden.

Intussen was de zaak van de loyaliteitsverklaring lelijk in de knoop geraakt: Mussert was er zich mee gaan bemoeien. Zo woedend was deze geweest om het feit dat hij in het besluit tot de studentenrazzia's niet gekend was, dat Seyss-Inquart hem toestond, betrokken te worden bij het overleg inzake de loyaliteitsverklaring; Mussert zou daarbij vertegenwoordigd worden door zijn 'gemachtigde voor het hoger onderwijs' van Genechten maar doordat deze (wij memoreerden het al) na de aanslagen op Feitsma jr., Seyffardt en de Reydon's ingestort was, moest hij door een andere NSB'er vervangen worden: prof. dr. J. Jeswiet, sinds '25 hoogleraar te Wageningen, in '33-'34 al lid van de NSB, na mei '40 opnieuw lid. Van Dam had, toen Mussert en Jeswiet ingeschakeld werden, al een conceptbesluit gereed, maar Jeswiet kwam met een eigen concept dat door de Secretarie van Staat opgesteld was; dat hield in dat de loyaliteitsverklaring niet alleen afgelegd zou moeten worden door de studenten maar ook door de hoogleraren en alle overige personen die in dienst stonden van de universiteiten en hogescholen; voorts dat in die verklaring toegezegd moest worden dat men zich van aggressief gedrag tegen aanhangers van het nationaal-socialisme (in de eerste plaats: de leden van het Studentenfront) zou onthouden, en tenslotte wenste Mussert dat de bevoegdheden van de presidenten-curator en van de rectores magnifici belangrijk uitgebreid zouden worden: de presidenten-curator zouden voortaan gemachtigd zijn, hoogleraren te schorsen, en de rectores magnifici om studenten niet voor een maximumtermijn van zeven dagen maar van een jaar uit het hoger onderwijs te verwijderen.

Het was de eerste keer dat Mussert op een belangrijk algemeen punt van zijn nieuwe bevoegdheden als 'Leider van het Nederlandse volk' gebruik maakte – verzet van van Dam (op wie hij toch al zoveel tegen had!) kon hij niet tolereren. Maar van Dam zocht en vond steun bij Wimmer en na een wekenlang krakeel, waarbij Jeswiet Mussert in de steek liet, kwam vast te staan dat Mussert's wensen slechts voor een deel ingewilligd zouden worden: de loyaliteitsverklaring zou tot de studenten beperkt blijven, het Studentenfront niet uitdrukkelijk in bescherming genomen worden en de bevoegdheden van de presidenten-curator slechts uitgebreid met een schorsingsrecht van ten hoogste acht dagen; tegen een belangrijke versterking van de positie